

In bed

De redacteur was zich aan het uitkleden. Zijn pantalon, als hij hem aanhad een nogal intimiderend kledingstuk, glanzend blauw als de avondhemel vlak voor het écht donker wordt, lag al in een enigszins ambivalente houding, een kruising tussen een prop en netjes opgevouwen, op een parmantig stoeltje niet ver van zijn bed. Hij stond voor een smalle, langgerekte spiegel, waar hij niet in keek en tegelijk wel, en knoopte zijn wit-lichtblauw gestreepte overhemd dat nu een beetje op een jurkje leek open, werktuiglijk speurend naar urinevlekken op het onderste deel (sinds de operatie was het risico daarop groter geworden) en andersoortige ongerechtigheden – hoewel hij de volgende dag sowieso een schoon overhemd zou dragen. Beroepshalve diende hij frisheid en reinheid uit te stralen. Vroeger, nee, toen hoefde dat niet: redacteurs en auteurs stonken toen om het hardst. De redacteur was drieënzestig, oud met andere woorden, al zijn er natuurlijk stakerige zestigers die opgewonden kokhalzend het tegendeel beweren. Oude mensen zijn geneigd het verleden te idealiseren: de redacteur verlangde vaak heimelijk terug naar de geur van bederf die de hoge cultuur in zijn jonge jaren uitdagend en triomfantelijk had

uitgewasemd. De walm van tabak, drank en... zelfvertrouwen. O, *high culture*, waar ben je gebleven? Hoepla, daar ging het overhemd, met een ietwat baldadige worp, in de richting van een hoek van de slaapkamer. Vieze dingen horen in hoekjes waar ze deemoedig moeten wachten op afdanking of reiniging. De redacteur keek naar zijn slappe borstjes, die hem deden denken aan een Boeddhabeeld, maar ook, vluchtiger, aan de snuit van een miereneter. Daaronder zijn buik – een *dad bod* kon je deze zwelling niet noemen. Hoeveel maanden zwanger? Het elastiek van zijn slip (die net zo zwart was als een zwarte poes) produceerde een kortaangebonden pooiing toen het uit zijn vingers glipte terwijl hij het kledingstukje omlaag stroopte, waarbij hij even dommig wankelde – en nu moest hij als de wiedeweerga maken dat hij hier wekwam.

Een ogenblik later, ontsnapt aan de spiegel, schreed hij met waardige passen, een beetje kardinaal- of Sinterklaasachtig vond hij zelf – hoewel: een kardinaal in zijn blote reet? –, langs een aantal onderdanig gehoorzamende lichtknopjes; en toen, nu omringd door vooralsnog ondefinieerbare schaduwen (ja, dat gaat veranderen), alleen nog beschenen door het trillende licht van een leeslampje boven drie spierwitte, knus tegen elkaar aan gekropen kussens, naar zijn bed. Op het ranke tafeltje daarnaast: pilletjes tegen dit, dat en zus en zo, glaasje water, een e-reader met manuscripten waarover zijn mening zich nog niet definitief had uitgekristalliseerd (bij die mening van hem stelde hij zich een imposant maar opgezet dier voor, het had veel weg van een beer op zijn achterpoten, als het er niet een was), de gebruikelijke thrillers, fantasy- en sf-romans, iets anders werd nauwelijks meer uitgegeven, en onder de reader – je kreeg tegenwoordig haast het gevoel dat je iets

ongeeoorloofds deed, iets *clandestiens*, als je zoiets las – de laatste Kellendonk en een Hotz. ‘Voor als ik het allemaal niet meer aankan,’ hoorde hij zichzelf zeggen, natuurlijk met een zweempje pedanterie in zijn stem. Die pedanterie was overigens allang een anachronisme geworden; op de rem trappen in een auto die, zoals tegenwoordig vrijwel alle auto’s, door een computerprogramma werd bestuurd. Hotz; Kellendonk: niemand die wist over wie je het had. Mulisch? Dan kreeg je op zijn best de lege blik van iemand die zich vaag iets herinnert van de lesstof van de middelbare school. Mulisch: ich hab, du hast, er hat, een algaauw ontsprekend speelgoedtreintje. Literatuur is passé en ik ben vergeten mijn sokken uit te doen.

Hij gooide een sok in de richting van het overhemd, dat er net zo rommelig bij lag als iemand die zojuist is doodgeschoten, waarbij er, omdat hij ervan uitging dat hij het doel toch niet zou raken, iets van heel lang geleden in zijn motoriek sloop. De opstandige puberjongen die niet echt zijn best deed, maar eropuit was de gymnastiekleraar, vaak zo’n licht ontvlambare brulboei, over de rooie te krijgen. Speeksel kon zo lekker uit hun mond spetteren. Kind in ons. Dat we ons hele leven meezeulen en dan moet het arme schaap nog dood ook. De tweede sok, zwart met een mosgroene glans erover, een steen begroeid met algen, kwam precies in de roos terecht. Kijk, een wonder. Bijt de statistiek haar tanden op stuk. Met wat voor uitvluchten die cijferaanbidders ook komen aanzetten. Onderzoek een leven – doet er niet toe van wie – en je ontdekt dat de loop van zo’n leven wordt bepaald door extreem onwaarschijnlijke gebeurtenissen, die volgens de statistiek beslist niet hadden kunnen gebeuren. Een kans van één op... En het vreemde is, heren pessimisten, dat je die gebeurtenissen zo vaak kunt typeren

als puur *geluk*. Grote god (hij had zich inmiddels in zijn volle lengte op het bed uitgestrekt en het leeslampje uitgedaan), wat heb ik een slaap. En iets verrekt toen ik de roos raakte. Linkerarm – vreemd, want ik gooide met de rechter.

De pijn was een mannetje van vuur dat binnen in zijn linkerbovenarm een klapstoeltje uitvouwde en erop ging zitten met over elkaar geslagen benen en het air van iemand die van plan is voorlopig niet weg te gaan. *But I will die very far from here, ladies and gentlemen, I will die in Dubai*. Om de slaap dichterbij te lokken probeerde hij te denken aan iets waar hij al zo vaak over had nagedacht dat hij de loop van zijn gedachten kon dromen. Hoe ze ten onder was gegaan, de literatuur. Ze – Lita, lispelde een van zijn gedachten, die zich had vermomd als een vrouwenstem, ik heet Lita –, maar was literatuur vrouwelijk? Even het internet op en je weet het. Maar ik wil het níét weten. Niet echt. Ik wil het verordeneren. Ik, de absolute vorst van mijn gedachtekoninkrijk. Het is zo omdat ik het zeg. Kniel.

Omdat literatuur vrouwelijk was en hij als tiener al een verzengende passie voor haar had opgevat (en als je kinderliteratuur meerekende nog veel eerder) associeerde hij haar nu – even – met de vrouwen van vlees en bloed van wie hij had gehouden en die inmiddels ook allemaal... Tierend, met slaande deuren, waren vertrokken. Of *neukend*, zoals ze zich zijn leven in hadden geneukt, neukten ze zich er later weer uit. Eerlijk is eerlijk: hij had het er zelf naar gemaakt. Of ze waren... Opnieuw hing het woord ‘dood’ enkele ogenblikken boven zijn gedachten, als een valk, zijn schaduw eroverheen werpend, maar hij liet het er niet in toe. In plaats daarvan dwong hij zijn gedachten zich los te maken van die vroegere geliefden – een hele inspanning, je bleef direct weer aan ze vastkleven – en terug te keren naar

Lita, naar de literatuur. Minstens anderhalve eeuw, vanaf de tijd dat de romantiek goed op stoom was gekomen, hadden de mensen, ook de voorgangers van het hedendaagse RTL – hoe zou hij ze eens noemen? – *-plebs*, ook de mensen die als ze later hadden geleefd geestdriftig op een of ander populistisch warhoofd zouden hebben gestemd – ze hadden, verdomme nog aan toe, *het gezag* van de literatuur aanvaard. Braafal die boeken proberen te lezen, ook al leverde hun dat niet veel anders op dan oorsuizingen en geeuwhonger, en de namen van zogenaamde ‘grote schrijvers’ uit hun hoofd geleerd. Een rijtje van vijf schrijversnamen kostte ze minstens een hele middag. ‘Bruno Schroels...?’ ‘Nee, Schulz, en dat is géén voetballer...’ Tot ze er op een dag genoeg van kregen. Het was begonnen met de poëzie. *Po-we-zie*, mompelde een gedachte die zich had vermomd als de stem van een nogal plat type erdoorheen en begon vervolgens vettig te grinniken. Met de poëzie en de muziek. Grappig dat hij nu opeens overstak naar het vijandelijke kamp. De klassieke muziek van na de Eerste Wereldoorlog, daar viel toch niet naar te luisteren? Wie ging er nu vrijwillig naar een concert met een programma van Stockhausen, Schönberg, de late Stravinsky? Dan hoorde hij nog liever ‘Bloed, zweet en tranen’. Erop terugkijkend was het nogal naïef van hem geweest, dat het geen moment bij hem was opgekomen *dat er precies hetzelfde zou gebeuren met het proza*. Zoals de mensen zelf muziek waren gaan maken, jazz, pop later, en nooit meer hadden overwogen, hoe vaak ze ook door iemand die ervoor had doorgeleerd kregen uitgelegd dat hun muziek banaal was, clichématig was, dat ze de goede muziek niet *begrepen*, om terug te keren naar het geknars en gepiep van de *highbrow culture*, zo waren ze ook en masse overgestoken naar de populaire lectuur om nooit meer terug te keren op

het oude nest. Waar ik en nog een paar wereldvreemde excentriekelingen, dacht de redacteur, tegen beter weten in op de allang dooie eitjes blijven zitten.

Voor het eerst sinds hij was gaan liggen viel hij even in slaap. Hoe lang? Iemand die hem waarnam – maar zo iemand was er niet – zou dat mogelijk precies kunnen zeggen. De waarnemer zou kunnen kijken hoe laat het was toen de redacteur in slaap viel, aangenomen dat het exacte moment van in slaap vallen zich liet vaststellen, en wéér als de redacteur wakker werd; en dan zou de waarnemer kunnen zeggen: de redacteur sliep zo en zo lang. Maar de redacteur zelf kon niet weten of hij een minuut of een kwartier sliep. En hij had ook niet de indruk dat hij in slaap viel. Het was eerder of hij een andere werkelijkheid binnengleed, na een nogal verwarde, rommelige overgangsfase (hij lag in bed, maar zat ook een verslag te tikken voor de uitgeverij, waarbij hij zo af en toe geïrriteerd met een arm sloeg in de richting van een opdringerige, purperrode leunstoel, die als een kolossale bromvlieg om hem heen danste). Een werkelijkheid die er ook al was geweest toen de redacteur zich er nog niet in bevond, vlakbij, maar ontoegankelijk. (Zou dit het goede moment zijn om te vertellen dat de redacteur dromen had die onderbroken door droomloze slaap, andere dromen en de uren dat hij wakker was *verdergingen*? Als hij wakker was wist hij niet of nauwelijks wat zich daar afspeelde, maar in zijn slaap herkende hij de omgeving, wist wat er tijdens zijn vorige bezoeken was gebeurd, herkende mensen met wie hij alleen daar omging.) Hij zat op een vervoermiddel dat zich nogal hotsebotsend voortbewoog – die scherpe geur, de glanzende vacht, die fijne, beeldschone oren, ach natúúrlijk: hij begreep wat het was. Hij keek om zich heen en hij herkende alles, onmiddellijk. Vóór hem, nog een halve kilo-

meter van hem verwijderd en snel naderend, de omheining van ronde, scherp gepunte palen (het woord ‘palissade’ vroeg of het mee mocht doen), de als een reuzenvinger oprijzende stenen toren daarachter – maar opeens was er de gewaarwording dat er iets niet klopte. Een deel van de palissade was omvergetrapt door een monster en hing scheef opzij, een ander deel was – was er helemaal niet meer! Thuis – zijn zus! Mamma! – was onherstelbaar beschadigd, iets of iemand had het kapotgemaakt. Een stem: *je hebt het zelf gedaan! Je hebt het zelf gedaan!* Boven de toren hing iets – dat was rook! Hij rook nu ook iets – hout – nog iets – wat in brand stond. En toen was het vuur opeens overal om hem heen. Wanhopig hapte hij naar adem: lucht! – er was geen lucht. Hij was al niet meer de jongeman die verbijsterd naar zijn zwaargewonde thuis keek, maar ook nog niet iemand anders. Hij was... was... *een niemand*, iets wat op een dier in een strik leek en alle kanten op worstelde. Een seconde later was hij opeens een dikke, drieënzestigjarige redacteur – die met een schok wakker werd.

Zijn hart bonsde. Hij drukte zijn rechterwang diep in zijn kussen. De woorden ‘zoals een bang kind zich tegen de borst van zijn moeder drukt’ zou hij waarschijnlijk laten schrapen. Hij was overigens niet alleen bang, ook nieuwsgierig. Wat gaat het worden, dames en heren? Op een dag moet het er toch van komen. Het bonzen werd minder, rennen dat in een sukkeldrafje veranderde, daarna in een kalme wandelpas. Maar die arm doet nog steeds pijn. Hoe zit dat? En stel nou eens dat je écht antwoord krijgt. Dat je opeens ontdekt dat je niet alleen bent. Zijn hart versnelde meteen weer. Ho, ho, ho, alleen maar een ideetje, voor in een boek, bij wijze van spreken. Heeft niets met de werkelijkheid te maken. *I don't like reality, it's so dull.* En u werd niets gevraagd.

Om zichzelf te kalmeren stuurde hij zijn gedachten opnieuw in de richting van de literatuur. De betekenis die ze ooit had, je zou ook kunnen zeggen *het nut*, was ze decennia geleden al kwijtgeraakt, toen de taboes van de burgermaatschappij verdwenen. De literatuur gaf toegang tot het verbodene, liet zien wat achter de taboes wriemelde, kronkelde – lééfde. Maar als in de hedendaagse maatschappij nog taboes resteerden, had niemand meer iets wat zoveel intellectuele energie vergde als het lezen van een literair boek nodig om ze te doorbreken. Je hoefde alleen maar de televisie aan te zetten. Zag je in close-up hoe een dikke nicht die aan de dunne was zijn rozewitte kont ontblootte en alles liet lopen, waarbij de stront tegen de cameralens spatte. (Als dit in werkelijkheid nog niet op de tv is geweest, dacht de redacteur, is het misschien een ideeetje.) Of je kon kijken naar een serie waarin de personages werden onthoofd, verkracht, levend verbrand – en waarom? Omdat de kijkers dat fijn vonden. Dat opengesneden oog van Buñuel zou nu niemand meer choqueren, dat was een massaproduct geworden. Eerst krijg jij een opengesneden oog, daarna gaan we in het reuzenrad en daarna mag je een ijsje. Een in de vergetelheid geraakte schrijver had ooit gezegd dat 'kunst nergens goed voor was'. Voor het hedendaagse publiek had die uitspraak niets ironisch meer. 'Dan hoeven we die kunst ook niet!' riepen ze en 'olé-olé' zingend maakten ze dat ze wegwamen. Wij gaan lekker lallen in de Ziggo Dome. Geef ze eens ongelijk, dacht de redacteur. Literatuur: vroeger wereldwijd bestudeerd aan honderden universiteiten, en toch was niemand er ooit in geslaagd haar bevredigend te definiëren. De betekenis van het woord 'god' was duidelijker. Leek verdorie wel een vorm van mystiek. Hij begon weer in slaap te vallen en bevond zich opeens in een soort vertrek

dat de literatuur op z'n minst naar de kroon stak in ondefinieerbaarheid. Alles wit, er waren onmiskenbaar muren en een plafond, maar of die zich twee of twintig meter van hem vandaan bevonden was niet duidelijk, de atmosfeer van onbepaaldheid die over je neerdaalt als het hard sneeuwt en afstanden daardoor vervagen. Maar hij wilde zich niet laten afleiden en zijn gedachte afmaken. Literatuur is nergens goed voor, zei de schrijver. Stilte – en toen opeens heel helder, heel dichtbij, een vrouwenstem: 'Niets is ergens goed voor.'

Wéér stilte – die zonder geluid toch geluid maakte, een geluid dat hij niet hoorde maar voelde. Hij was er niet zeker van dat die witte muren er nog waren. Wit – iets wits – was er nog wel, overal om hem heen. En die vrouw – was het zijn zus? Zijn moeder? – van wie hij zojuist de stem hoorde, die was er ook nog, al zag hij haar niet. Het vinden van die vrouw was van immens belang. Het enige wat ertoe deed, *in this world and all the others*.

Weer zo'n schok. Wakker. Op slag dacht hij aan een andere vrouw, aan een van de vrouwen met wie hij ooit de liefde had bedreven. Hij is aanzienlijk jonger, zijn buik nog maar een buikje. Op zijn knieën hobbelhopt hij over het laken naar haar toe. Zij hangt onderuitgezakt tegen de kussens. Hij steekt haar zijn penis toe, die vlaggenstok(jes)achtig omhoogsteekt. De voorhuid is tijdens de voorafgaande schermutselingen al omlaag geschoven, de glimmende eikel framboosrood, hard. Even die katachtig hebberrige blik in haar bleekblauwe ogen en dan neemt ze al dat glimmende framboosrode in haar mond. *Hap*, zuigen, eens even slikken. En terwijl ik me dit herinner, dacht hij, voel ik absoluut niets. Dat was niet helemaal waar, er was een intense, maar toch uiterst cerebraal blijvende fascinatie. Sinds de chirurgische ingreep kon hij zich dit soort tonelen tot in